

Tíz követelmény, amely nélkül az új klímátörvény nem állja ki a (nemzetközi) jog próbáját

Az új klímátörvény tartalma nem pusztán politikai döntés kérdése: alkotmányjogi, emberi jogi és nemzetközi jogi követelmények is meghatározzák, milyen szabályokat kell tartalmaznia. Dr. Sulyok Katalin, a Durham University docense, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának magántanára, a civil klímátörvényt kidolgozó jogászi munkacsoport tagja tíz olyan minimumkövetelményt foglal össze, amelyek nélkül az új szabályozás jogilag aggályos maradhat. Ezek közé tartoznak a kötelező kibocsátáscsökkentési célok, a karbonköltségvetés, az alkalmazkodás, a természeti tőke védelme, valamint a társadalmi ellenőrzés és a végrehajthatóság garanciái.

Az Alkotmánybíróság 2026. június 30-i hatállyal megsemmisítette a 2020-as klímátörvény 2030-ra előírt kibocsátáscsökkentési célját, és ambiciózusabb szabályozás megalkotására kötelezte az Országgyűlést. Időközben civil szervezetek széles körű egyeztetéssel elkészítették saját, közel hatvanoldalas törvénytervezetüket, miközben az új klímátörvény a parlament jogalkotási menetrendjére is felkerült, és a Kormány bejelentette, hogy várhatóan novemberben el is fogadja az új törvényt, amelynek előkészítésénél figyelembe veszik a civil tervezetet is.

De vajon mi az a minimális szabályozási tartalom, aminek mindenképp benne kell lennie a Kormány által előkészített új törvényben? Dr. Sulyok Katalin [Másfélélokon megjelent írásában](#) sorra veszi azt a tíz legfontosabb kérdést, amelyek szabályozása Magyarországnak nemzetközi jogi, emberi jogi illetve alkotmányjogi kötelezettsége, azaz ezeknek mindenképp szerepelnie kell az új törvényben ahhoz, hogy az megfeleljen a nemzetközi egyezményekből, a szokásjogból, továbbá az Emberi Jogok Európai Egyezményéből fakadó jogi követelményeknek.

A nemzetközi és alkotmányjogi követelmények forrásai

Az 5/2025. (VI. 30.) AB határozat az új klímátörvény elsődleges alkotmányjogi mércéje. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a 40 százalékos 2030-as kibocsátáscsökkentési cél sérti a visszalépés tilalmát. A törvénynek védenie kell a jövő nemzedékek érdekeit, az állam éghajlatvédelmi vállalásait pedig a klímatudomány eredményeire kell alapozni.

Az EJEB 2024-es KlimaSeniorinnen-ítélete konkrét állami kötelezettségeket határozott meg, különösen a kibocsátáscsökkentés szabályozásával kapcsolatban. Bár az ítélet közvetlenül Svájcra kötelező, az Emberi Jogok Európai Bírósága egy magyar klímátörvény vizsgálatakor is ugyanezeket a szempontokat alkalmazná.

Az EJEB 2025-ös Greenpeace Nordic kontra Norvégia ítélete a fosszilis energiahordozókkal kapcsolatos állami kötelezettségeket értelmezte az Emberi Jogok Európai Egyezményének magánéletet védő 8. cikke alapján.

Az ENSZ Tengerjogi Törvényszékének 2024-es tanácsadó véleménye szerint minden részes állam köteles szabályozni és csökkenteni a területén keletkező üvegházhatásúgáz-kibocsátásokat. Ez a követelmény Magyarországra is vonatkozik.

A Nemzetközi Bíróság 2025. júliusi tanácsadó véleménye az államok éghajlatváltozással kapcsolatos, nemzetközi egyezményekből, a szokásjogból és a nemzetközi jog általános elveiből fakadó kötelezettségeit foglalta össze. Bár a tanácsadó vélemények önmagukban nem kötelezőek, az

általuk értelmezett nemzetközi jogi szabályok Magyarországra is irányadók.

I. Kötelező jogszabályban kell rendezni a kibocsátáscsökkentési vállalásokat

A KlimaSeniorinnen-ítélet szerint a kibocsátáscsökkentési célokat kötelező erejű nemzeti szabályozásban kell rögzíteni: nem elegendő, ha csak bármikor módosítható, jogi kötelezettséget nem teremtő stratégiákban szerepelnek. Az Alkotmánybíróság szerint ezért a törvényt összhangba kell hozni a gyakran szigorúbb célokat tartalmazó hazai stratégiákkal. Az új klímátörvénynek törvényi szinten kell szabályoznia a kibocsátáscsökkentés, az alkalmazkodás és az éghajlati ellenálló képesség legfontosabb céljait és intézkedéseit.

Magyarország viszonylag kis globális kibocsátása sem mentesít a gyors és érdemi cselekvés alól. A Nemzetközi Bíróság és az EJEB szerint a „csepp a tengerben” érvelés nem fogadható el, mert minden további tonna üvegházhatású gáz fokozza a felmelegedést és a klímakárok kockázatát. A külön-külön kis kibocsátású országok együtt a globális kibocsátások több mint egyharmadáért felelősek, ezért nélkülük a klímaválság sem oldható meg.

II. Köztes célok és gyors kezdeti kibocsátáscsökkentés kellenek

Az Alkotmánybíróság azért semmisítette meg a 40 százalékos 2030-as célt, mert az már 2023-ra teljesült, és 2030-ig nem írt elő további érdemi csökkentést. Ez elmaradt a klímatudomány által indokolt erőfeszítéstől, és sértette a visszalépés tilalmát. A KlimaSeniorinnen-ítélet szerint ezért a 2050-es klímasemlegességi cél önmagában nem elég: megfelelő köztes célokat is törvénybe kell iktatni. A Nemzetközi Bíróság ugyanezt erősítette meg, amikor „mély, gyors és folyamatos” kibocsátáscsökkentést követelt meg.

Az EJEB azt is kimondta, hogy a kibocsátási pálya nem róhat aránytalan terhet a jövő nemzedékekre. Ez gyors, már a következő években jelentős csökkentést kíván, mert a ma kibocsátott szén-dioxid évszázadokig melegíti a légkört, így a halogatás terheit a későbbi generációk viselnék.

Erős jogi érvek szólnak ezért amellet, hogy az új 2030-as cél mellett 2040-es köztes célt is rögzítsen a törvény. Ez határozná meg a 2030 és 2050 közötti csökkentés ütemét és az összes kibocsátás nagyságát. Ha konkrét szám nem kerülne a törvénybe, legalább a 2040-es cél meghatározásának elveit és módját kellene előre rögzíteni.

III. Az intézkedéseket a legfrissebb kutatásokra kell alapozni

A Nemzetközi Bíróság szerint az államoknak minden tőlük telhetőt meg kell tenniük a kibocsátások csökkentéséért. E kötelezettség mércéje folyamatosan szigorodik, ahogy a klímakockázatok súlyosbodnak, és a tudományos eredmények alapján egyre pontosabban előre jelezhetők. Ezért a kibocsátáscsökkentési, alkalmazkodási és ellenálló képességet erősítő intézkedéseket rendszeresen, a legújabb adatok alapján kell felülvizsgálni.

A tudományos megalapozottság bevett intézményi garanciája egy független kutatókból álló tanácsadó testület. A civil klímátörvény-tervezet ezért egy kilenctagú Éghajlatpolitikai Tudományos Tanácsadó Testület létrehozását javasolja, amely többek között a karbonköltségvetésre és más

klímapolitikai intézkedésekre tenne javaslatot.

IV. Karbonköltségvetésre van szükség

A KlimaSeniorinnen-ítélet szerint az államoknak meg kell határozniuk, mikorra érik el a szén-dioxid-semlegességet, és addig összesen mennyi üvegházhatású gázt bocsáthatnak még ki. A klímátörvénynek ezért létre kell hoznia a karbonköltségvetés intézményét, még ha a konkrét keretszámokat nem is maga a törvény rögzíti.

A kibocsátási keret túllépését később nem lehet utólag jóvátenni, mert a már kibocsátott többletkibocsátás felmelegítő hatására nincs utólagos orvosság. Ezért a korai kibocsátáscsökkentést nem lehet későbbi, mégoly ambiciózus intézkedésekkel sem kiváltani.

A karbonköltségvetés egyben átlátható tervezési és ellenőrzési eszköz: megmutatja, hogy az állami vállalatok összhangban vannak-e a felmelegedési céllal, és mérhetővé teszi az előrehaladást vagy az elmaradást. Enélkül a kibocsátáscsökkentési célszámok könnyen nyomomonkövethetetlen (és számonkérhetetlen) ígéretekké válhatnak.

V. A vállalati kibocsátásokat is szabályozni kell

A Nemzetközi Bíróság és a Tengerjogi Törvényszék szerint az állam köteles szabályozni a területén működő kibocsátókat, és kibocsátáscsökkentésre ösztönözni vagy kötelezni őket. Az EJEB Greenpeace Nordic-ítélete alapján az éghajlatra veszélyes tevékenységek engedélyezése előtt olyan hatásvizsgálatra van szükség, amely a teljes várható kibocsátást, köztük az exportált termékekhez kapcsolódó értékláncvégi kibocsátásokat is számszerűsíti.

A civil tervezet ezért az éghajlatveszélyeztetés tényállásának bevezetését javasolja, amely egy hasonló gondossági kötelezettséget telepít a vállalkozásokra. A nagy kibocsátóknak minden elérhető és észszerű intézkedést meg kellene tenniük kibocsátásaik csökkentéséért. A jelenlegi emissziós kvótakereskedelmi rendszerben lehet akár a korábbinál még többet is kibocsátani: ekkor a kibocsátás drágább lesz a szennyezőnek a kvótaár miatt, de az teljesen jogszerű. A vállalati gondossági kötelezettség nélkül a karbonköltségvetés csak papíron létezne, mert a tényleges szennyezőket nem kötné végrehajtható kötelezettség.

VI. Az alkalmazkodást és az ellenállóképességet is törvényben kell szabályozni

Az Alkotmánybíróság szerint a kibocsátáscsökkentés, az alkalmazkodás és az éghajlati ellenállóképesség (reziliencia) egyenlő fontosságú jogi eszközök. Azért állapított meg az AB alkotmányos mulasztást, mert a hatályos klímátörvény csak a kibocsátáscsökkentéssel foglalkozik.

Az új törvénynek ezért a már elkerülhetetlen klímahatásokhoz való alkalmazkodást is szabályoznia kell, és irányt kell mutatnia többek között az élelmiszertermelés, a vízgazdálkodás, a területhasználat, az egészségügy és a katasztrófavédelem és minden más érintett ágazat számára is.

VII. A természeti tőke védelme nélkül nincs éghajlatvédelem

Az Alkotmánybíróság szerint az új törvénynek olyan nemzeti vagyonleltárt kell létrehoznia, amely a természeti tőke állapotát és károsodását is nyomon követi. Az állami döntésekben figyelembe kell venni a természet és a környezet valós állapotát.

A törvénynek a természetes felszíneket és ökoszisztémákat is védenie kell. A gyepek, erdők és más természetes területek szén-dioxidot nyelnek el, átalakításuk vagy beépítésük után azonban szénforrássá válhatnak. Az erdővédelem megerősítése megkerülhetetlen feladat, az agráriumban a természetes élőhelyek védelme szintúgy. A természetes ökoszisztémák az alkalmazkodásban és az ellenálló képesség biztosításában is nélkülözhetetlenek: a vizes élőhelyek vizet tartanak vissza, a városi zöldterületek pedig mérséklék a hőséget.

Magyarország biológiailag aktív területének kiterjedése és minősége nem csökkenthető. A biológiailag aktív terület csökkenését eredményező beavatkozás csak akkor engedélyezhető, ha annak megfelelő pótlása legkésőbb a beavatkozással egyidejűleg megvalósul.

VIII. Figyelembe kell venni a jövő nemzedékek érdekeit

Az Alaptörvény és az Alkotmánybíróság szerint az állam a természeti és kulturális örökséget a jelen és a jövő nemzedékek javára kezeli. A KlimaSeniorinnen-ítéletből ezért az is következik, hogy azonnali kibocsátáscsökkentésre van szükség, különben a mai késlekedés aránytalan terheit a későbbi generációk viselik.

A Nemzetközi Bíróság szerint az államoknak döntéseik előre látható jövőbeli hatásait mérlegelniük kell a jogalkotáskor. A civil tervezet ezért generációs hatásvizsgálat bevezetését javasolja, amely megmutatná, hogyan érintik a fontos éghajlatpolitikai döntések a jövő nemzedékek életfeltételeit, természeti erőforrásokhoz való hozzáférését és döntési lehetőségeit.

IX. Nyilvános adatok és valódi társadalmi részvétel kell

A KlimaSeniorinnen-ítélet szerint a nyilvánosságnak ellenőriznie kell a kibocsátáscsökkentési célok elfogadását és végrehajtását. Ehhez hozzáférhetővé kell tenni az éghajlati adatokat és a döntéseket megalapozó tanulmányokat.

A Greenpeace Nordic-ítélet alapján a társadalmat már akkor be kell vonni a döntéshozatalba, amikor még valódi választási lehetőségek vannak. Az utólagos tájékoztatás és a társadalmi részvételi folyamatok pro forma „lepapírozása” nem helyettesíti az érdemi részvételt. Az új törvénynek ezért biztosítani kell az érintettek és a civil szervezetek részvételi, ügyféli és perindítási jogait, valamint a rendszeres beszámolást és a tényleges társadalmi egyeztetést.

X. A törvényt végre is kell hajtani

Az Alkotmánybíróság szerint betartható és számonkérhető szabályokra van szükség. A klímacélok pusztá rögzítése nem elég: a törvénynek a végrehajtás ellenőrzésére és kikényszerítésére is megfelelő eljárásokat kell teremtenie. A KlimaSeniorinnen-ítélet alapján az EJEB azt is vizsgálhatja, hogy az állam ténylegesen teljesíti-e vállalásait.

A kikényszerítés többféle polgári jogi, közigazgatási, bírói vagy más eljárással is biztosítható. A civil tervezet egyebek mellett a nagy kibocsátók eltiltásának és kártérítési felelősségének lehetőségét éghajlat-veszélyeztetés esetén, mulasztási pert, valamint a jövő nemzedékek szószólójának közvetlen alkotmánybírósági fellépését javasolja.

Összegzés

Hogy pontosan milyen eljárásokban és intézményekkel tesz a fenti szabályozási kötelezettségnek Magyarország eleget, abban a jogalkotónak természetesen széles mozgástere van. Többféle jó (és

ugyanannyi kevésbé jó) megoldás is elképzelhető a létrehozandó intézmények, határidők és felelősök tekintetében. Nincs két egyforma nemzeti klímátörvény, hiszen a klímátörvénynek a klímaválság globális valóságán túl legalább ugyanannyira figyelembe kell vennie a lokális (társadalmi és jogrendszeri) adottságokat is, miközben a már meglévő jogintézményekhez is illeszkedni kell.

Azonban a magyar sajátosságok figyelembevétele nem jelenti azt, hogy bármilyen tartalmú klímátörvény elfogadható eredmény volna. **Ha az új klímátörvény nem tartalmaz érdemi szabályokat a fenti tíz kérdésre vonatkozóan, úgy a törvény Magyarország nemzetközi jogi felelősségével kapcsolatos aggályokat vethet majd fel.**

Sajtókapcsolat:

- Dr. Sulyok Katalin, a Durham University docense, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának magántanára, a civil klímátörvényt kidolgozó jogászi munkacsoport tagja
- sulyok.katalin@ajk.elte.hu

Eredeti tartalom: Másfélfok

Továbbította: Helló Sajtó! Üzleti Sajtószolgálat

Ez a sajtóközlemény a következő linken érhető el:

<https://hellosajto.hu/?p=32323>